

Representantforslag 113 S

(2015–2016)

fra stortingsrepresentantene Trine Skei Grande, Iselin Nybø, Abid Q. Raja og Sveinung Rotevatn

Dokument 8:113 S (2015–2016)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Trine Skei Grande, Iselin Nybø, Abid Q. Raja og Sveinung Rotevatn om personvern for barn og ungdom

Til Stortinget

Bakgrunn

Forslagsstillerne viser til at samfunnet gjennomgår en rask teknologisk utvikling, som i stor grad påvirker barn og unge. Sosiale medier spiller en helt annen rolle i oppveksten enn de kan sies å ha gjort for få år siden, og det er derfor nødvendig med en økt politisk bevissthet om temaet barn og personvern. Forslagsstillerne fremmer derfor flere forslag som sammen vil bidra til å øke bevisstheten om barns digitale rettigheter og rett til personvern, og bidra til at barns rett til et privatliv ivaretas i familien, i barnehager og på skoler.

Personvern i barnehagen og på skolen

Det innhentes, lagres og deles store mengder opplysninger om barn i skoler og barnehager. I forbindelse med at samfunnet digitaliseres og det stilles økte dokumentasjonskrav til barnas utvikling, er gode personvern- og databehandlingsrutiner i institusjonene viktigere enn noen gang tidligere. Hver for seg er kartlegging og registrering av ulike forhold i barnehager og skoler etter forslagsstillernes syn som regel godt begrunnet i behovet for å vite mest mulig om barnets utvikling, slik at relevante tiltak kan settes inn på et tidlig nok tidspunkt. Særlig relevant er slik kartlegging i overgangsfasen mellom barnehage og skole, mellom barneskole og ungdomsskole og mellom grunnskole og videregående skole.

Likevel er det avgjørende at man i en situasjon hvor det blir stadig enklere og billigere å lagre stadig mer, og mer detaljert informasjon om hvert enkelt barn, har en høy bevissthet om omfanget og detaljeringsnivået på opplysningene som lagres, samt sikkerheten i måten de lagres på. Forslagsstillerne mener derfor det er behov for nasjonale retningslinjer for skoler og barnehager, for å sikre at man ikke lagrer mer detaljerte opplysninger enn nødvendig, og at lagring av disse opplysningene skjer i henhold til relevante lover og forskrifter.

Flere skoler og barnehager har de senere årene valgt å investere i kameraovervåkning av sine uteområder, blant annet for å forebygge og avdekke hærverk, narkotikasalg og mobbing. Dersom slike kameraser er på gjennom skoledagen, betyr det at man overvåker barns lek i friminuttene, som må regnes som deres fritid. Forslagsstillerne mener dette er et svært inngripende tiltak mot barn og unges privatliv, og foreslår derfor at slik overvåkning forbyes i skolenes og barnehagenes åpningstid. Utenfor åpningstiden kan slik overvåkning etter forslagsstillernes syn tillates på like vilkår som for øvrig i det offentlige rom, men i skoletiden må det være voksenpersoners nærvær som er det viktigste forebyggende tiltaket, ikke kameraovervåkning.

Personvern i familien

Forslagsstillerne anerkjenner at det analoge fotoalbumets tid er over, og at det i vår tid er internasjonale nettsider som Facebook som fungerer som familiens fotoarkiv, også for bilder av barna. Dette har mange positive sider, blant annet er det langt lettere å dele bilder av hyggelige familieopplevelser med besteforeldre, slektninger og venner uavhengig av hvor langt fra hverandre man bor. Muligheten til å dele bilder nærmest ubegrenset av tid og rom reiser imidlertid også en del viktige problemstillinger. Det

er i dag ikke tillatt å offentliggjøre bilder av personer uten at den avbildede har samtykket til det (med mindre det er snakk om bilder det er i offentlighetens interesse at blir offentliggjort), men det er ikke åpenbart at dette også gjelder bilder av barn tatt av foreldrene, og det er heller ikke åpenbart hva som kan regnes som offentliggjøring. Det kan også stilles spørsmål ved små barns evne til å gi et informert samtykke til å publisere bilder av dem selv på Facebook eller andre sosiale medier.

Forslagsstillerne er av den oppfatning at barns rett til personvern i familien er et område det vil være svært krevende å lovregulere. Forslagsstillerne mener derfor det er behov for et mer aktivt holdnings-skapende arbeid rettet mot foreldre. Det er viktig å øke de foresattes informasjon om og forståelse av nettvett og hvordan de kan ivareta barnas personvern. Foreldre må gjennom veiledning gjøres oppmerksomme på de etiske utfordringene som kan oppstå for eksempel ved å bruke barnas passord til sosiale medier til å overvåke deres sosiale aktiviteter, særlig fordi slik overvåking av egne barn i de fleste tilfeller også vil innebære overvåking av andres barn. Blivende foreldre bør få veiledning i behandling av personsensitive data og nettvett for barn i forbindelse med den helsemessige oppfølgingen av svangerskapet, slik at barnets personvern ivaretas fra fødselen av.

Barn er sikret rett til privatliv gjennom barnekonvensjonen, og derfor er forslagsstillerne også kritiske til sporing av barn, for eksempel gjennom klær med innebygget GPS-utstyr. Kunnskap om slike problemstillinger må inngå i den ordinære oppfølgingen av foreldre under svangerskap og barnets første leveår, og det bør også utarbeides frivillige tilbud til foreldre som ønsker det. Barnehagene og skolene bør spille en viktig rolle i denne sammenhengen.

Personvern i ungdomstiden

Puberteten og ungdomstiden er en krevende tid for alle, med et økende forventningspress fra svært mange hold, samtidig som man er i en fase av livet hvor man forsøker å opparbeide seg sin egen identitet. Skole, foreldre og venner kan ha helt ulike forventninger om hvordan ungdom skal oppføre seg, prioritere fritiden og forberede seg på fremtiden. Det

sosiale presset fra jevnaldrene øker betydelig i en tid hvor alle «skal» være tilgjengelige hele tiden, og alle fritidsaktiviteter kan dokumenteres, deles og spres i digitale kanaler.

Sosiale medier brukes av ungdom til en rekke nyttige aktiviteter, og kan være en kanal for å knytte nye vennskap eller kommunisere på nye måter med eksisterende venner. Samtidig vet en at sosiale medier også kan medføre et sterkt press på ungdommen, enten det gjelder kroppspress, drikkepress eller regelrett mobbing.

Det er ikke mange år siden man med rette kunne hevde at deltagelse på sosiale medier var frivillig. Etter forslagsstillerens syn er dette ikke lenger tilfelle. Dersom alle dine venner er på sosiale medier og bruker dem som hovedkanal for kommunikasjon seg imellom, er ikke valget mellom å ha kontakt med disse vennene eller ikke et reelt valg for dagens ungdom. Det er en særlig utfordring at mye av denne kommunikasjonen foregår på plattformer som er eid av utenlandske selskaper, som gjerne har retningslinjer som vektlegger helt andre forhold enn norske lover.

Forslagsstillerne mener det er stort behov for økt kunnskap om personvernets kår for ungdom i en digital tidsalder, og foreslår derfor å nedsette en barnas personvernkommisjon, som kan gå grundig inn i problemstillingen og komme med råd og anbefalinger til skoler, foreldre, skolehelsetjenesten og politiske myndigheter.

Forslag

På denne bakgrunn fremsettes følgende

f o r s l a g :

1. Stortinget ber regjeringen opprette en personvernkommisjon for barn og unge.
2. Stortinget ber regjeringen legge frem forslag om forbud mot kameraovervåking i undervisningstiden på skoler og i barnehager.
3. Stortinget ber regjeringen utarbeide internkontrollrutiner spesielt tilpasset skoler og barnehager, slik at de lettere kan oppfylle personopplysningsloven og -forskriftens plikter.

17. juni 2016